Karel Korous

STŘÍPKY Z HISTORIE LIBOCHOVIC

(5. doplněné vydání)

1. Hrad Klep, vznik Libochovic a páni ze Zajíce

S Libochovicemi je spojena řeka Ohře. Název pochází z keltského jména Agara, tj. losí řeka. Podle Hájkovy kroniky byl prý (???) roku 754 bratry Kolbojem a Veleslavem z rodu Košalovského na vrchu Klep postaven hrad, nazvaný podle vrchu. Opanován byl ve století 10. luckým knížetem Vlastislavem. V době lucké války panoval zde prý Léva z rodu Vlastislavova. Vznik názvu Klepy jako výraz hněvu žen obránců, které se posmívaly jejich zbabělosti, a donutily je tak k vítězství, je zmíněn ve 22. kapitole tzv. Dalimilovy kroniky. V bitvě u Turska byl však Vlastislav poražen pražským knížetem Boleslavem I. (938 – 967). Hrad Klep byl poté spálen a rozvalen. Ve stavu tomto shledal ho roku 1085 kronikář Kosmas, který na něj vystoupil. Roku 1197 vznikla pod zříceninou hradu vesnice Klepy (roku téhož část vsi rytíř Hroznata odkázal klášteru v Teplé). Roku 1237 další pozemky z okolí Klapého věnoval tepelskému klášteru český král Václav I. Roku 1237 postaven byl nový hrad z pískovce pány z Lichtenburka. Kolem roku 1300 hrad vlastnil Václav z Lichtenburka.

Jméno města „Lubohovic" je zapsáno v listině nadací kláštera ostrovského z roku 1205. Ve sbírce listin z 12. 2. r. 1235 připojených k I. dílu životopisu císaře Karla IV. se vyskytuje jméno „Lubochovic". Palacký uvádí, že v listině kláštera doksanského je jméno Lubochowitz.

Roku 1272 patřily Libochovice klášteru tepelskému. Důležitý písemný doklad o Libochovicích pochází ze 13. století, z r. 1282. Je to nepatrná zpráva o existenci hrazeného městečka v listině kláštera doksanského, na níž se uvádí svědek „Sulislav de Lubochowitz", syn Vlka z Lubochowitz.

Roku 1292 Heiman z Lichtenburka udělil Libochovicím jistá práva. (Dovolil používat magdeburské právo a udělil dědiny pod určitým platem). Heiman, tj. Jindřich, či Hynko byl synem Smila, prvního pána z Lichtenburka /1243 – 1269/ a pravnukem Smila I. Světlického /1188 – 1205/ praotce rodu Hronovců, jenž spřízněn byl s pány z Lipy, s Berky z Dubé, s pány z Ronova a Náchoda.

Z listiny římského císaře Karla IV. z 10. března 1350 je patrno, že majitelem Libochovic byl sám otec císaře Karla IV., český král a lucemburský hrabě Jan. Zakoupil Libochovice roku 1314 od pana Hynka ze Žleb a Lichtenburka (syna Václava z Lichtenburka). Z téže listiny se dozvídáme, že Jan Lucemburský prodal hrad a vesnici Klepy, tvrz a městečko Lubichowicz /městečko hrazené (oppidum) s tvrzí (munitio)/ a vesnice Radowessicz, Lhotu a Poplzie se zbožím a potvrzuje 26. 12. 1336 kupní výsadu panu Zbyňkovi Zajíci z Valdeka, pánu

na Žebráce za 2.300 kop pražských. Téhož roku 1336 na sv. Anežku obdržel Zbyněk Zajíc za hrad a městečko Žebrák od krále Jana Lucemburského výměnou hrad a městečko Budyně.

Český král Jan Lucemburský udělil (snad roku 1336) Zbyňku Zajícovi z Hasenburga dědičnou důstojnost nejvyššího truksasa království pro něho a vždy pro nejstaršího potomka rodu.

Pan Zbyněk hrad Klep dal přebudovat, zpevnil jej „dílem římským" (z kamene a malty) a přezval je podle zajíce, svého erbovního znaku, na Hasenburg. Od r. 1341 se on i jeho potomci psali Zajícové z Hasenburga.

Zajícové, nastoupivší páni na Libochovicích roku 1336, nebyli zakladateli kostelů ve vsi Klepy a v Libochovicích. Jejich zakladatelé jsou dosud neznámí. V letech 1340 až 1350 založili páni z Hazmburku u Libochovic ovocný sad o výměře přes 12 ha. (Přetrval do r. 1860). Hrad Hazmburk slynul nedobytností, konaly se zde rytířské turnaje. Zbyněk Zajíc byl vůdcem vojska Karla, markraběte moravského, při tažení do Lombardie. Obdržel příjmení Zámořský z Hazmburku (patrně byl v Palestině a Egyptě). Zemřel roku 1368.

Již v roce 1392 je libochovický kostel připomínán jako kostel farní. Vilém Zajíc z Hazmburku (syn Zbyňkův) koupil Kostelec, měl šest synů a čtyři dcery. Zemřel r. 1393.

Jedním ze synů Viléma a Anny ze Slavětína byl (opět) Zbyněk Zajíc z Hazmburka. V dospělosti se stal dvořanem krále Václava IV., proboštem na Mělníce a posléze vojevůdcem. Roku 1399 stál na straně krále Václava IV., který v nastávající neklidné době nebyl schopen řešit obrovité problémy, a spíše je vytvářel, než aby je mírnil. Zbyněk Zajíc byl nejvyšším truksasem království českého a byl jmenován r. 1403 arcibiskupem pražským. Bylo ale poukazováno na Zbyňkovo nedostatečné vzdělání. Nejvyšším truksasem se potom stal jeho bratr Oldřich. Kazatele Jana Husa zpočátku podporoval. Až do r. 1407 byl jeho přítelem, potom odpůrcem. Arcibiskup Zbyněk jednoznačně odsoudil Viklefovy spisy. Došlo ke sporům s králem, který kolísal pod vlivem protichůdných sil. V červenci 1410 arcibiskup Zbyněk nechal spálit na dvoře svého paláce na Malé Straně zabavené Viklefovy spisy a uvrhl Husa do klatby. Odmítl králi její odvolání. Následkem toho mu byly zastaveny příjmy. Musel uprchnout před rozlíceným davem. Lidová odezva Husových zastánců byla zachycena ve známém popěvku: „Zbyněk biskup abeceda pálil knihy nic nevěda." Usmíření arcibiskupa a krále zprostředkoval Zikmund Lucemburský. Obavy vedly arcibiskupa Zbyňka Zajíce k cestě do Uher k uherskému a římskému králi Zikmundovi. V dopisu českému králi Václavu IV. z Litomyšle (ze dne 5. září 1411) nabádal k usmíření obou náboženských stran sporu. Zemřel 28. září 1411

v Prešpurku (byl snad otráven). V katedrále sv. Víta na Hradě pražském byl pohřben až v roce 1436.

Viklef i Jan Hus odmítli právní koncepci Církve. Hlásali, že Církev tvoří jen „předurčení", nikoli hříšníci. Odmítnutí učitelské autority Církve se stalo hlavní ideou husitství. Otázky náboženské a Husovo upálení 6. července roku 1415 na kostnickém koncilu byly jen dílčími příčinami následujících událostí. Zejména šlo o majetek. Prodej odpustků byl ve společnosti oprávněně považován za nemravný. Nové způsoby hospodaření, podpora císaře Karla IV., stabilita a dlouhodobý úspěšný rozvoj klášterů, vedly k nárůstu církevního majetku. Majetek Církve byl hlavním zdrojem závisti šlechty. Důležitým impulsem k husitským bouřím byl Viklefův požadavek, že kněžím má být majetek odebrán a má být předán světskému stavu. Husité to (30. července roku 1419) převzali do třetího pražského artikulu. Ztráta majetku poražených, resp. majetkový trestní postih, se tak stal součástí české právní tradice. Došlo k rozdělení českého království na dva tábory a k husitským válkám.

Libochovice byly katolické jako jeho vládci, páni ze Zajíce. Na Hazmburku panoval až do své smrti r. 1415 Oldřich, bratr Zbyňkův a po něm další bratr, Vilém II. (Vilím). Předbor z Ronova a Šebína prodal 14. ledna 1415 Šebín, Křesín a Livousy panu Vilému II. Zajícovi. Roku 1418 Vilémovi II. prodal Jindřich z Duban dubanskou tvrz a poplužní dvůr. Vilém II. Zajíc se roku 1420 zmocnil na čas města Slaného.

1. listopadu 1420 v bitvě proti husitům pod Vyšehradem padl Mikuláš z Hazmburku a z Kosti, strýc Vilémův a syn Mikuláše Zajíce z Budyně - r. 1395 zemřelého). Roku 1421 navrhoval Hynek Škoda z Valdeka ukrytí části kostelních pokladů z pražského Hradu na bezpečném Hazmburku, který tehdy odolal husitům.

Za Žižkova pochodu z Loun proti Pražanům roku 1424 bylo městečko Libochovice dobyto. Majitelem panství byl tehdy Vilém II. z Hazmburku. Čtyři katoličtí kněží se dvěma rytíři byli na rozkaz Jana Žižky na náměstí před radnicí dne 24. dubna 1424 upáleni. Byli to Pavel Rybka a Václav Brabec (altaristové metropolitanského kostela pražského), Jiří Tobiášek a Jan Vlček, vikář z Vraného – kněží litoměřičtí a rytíři Jan ze Mšena a Hynek z Račiněvse. (Na místě tomto byl později postaven Mariánský sloup). Kněz Jindřich byl na poli za městem mečem popraven. Poté husité městečko spálili a zbořili. Zničena byla i původní fara z první třetiny 14. století. Do roku 1429 pustošili libochovicko vojáci Prokopa Holého. (Doloženo podle Balbína).

Po Vánocích 1431 přitáhli Sirotci a zpustošili opět Libochovice i okolí. Orebité vedení Prokopem Holým Hazmburk „dobyli a zkazili". Posádka byla téměř pobita, zůstalo jich jen 25. Po úmrtí Viléma II. Zajíce r. 1431 nastoupil roku 1434 jeho syn Zbyněk III. Z roku 1446 je doloženo psaní pana Jana ze Smiřic – „byl u pana Zajíce na Libochovicích." K přestavbě libochovické gotické tvrze na zámek ke stálému obývání došlo za pravnuka zakladatele panství, pana Zbyňka III. Zajíce z Hazmburku. V latinských textech psáno jest Sbinko, přepisováno Zbynko, tj. Zbyněk. (Tehdy prý došlo k revoltě zedníků, kteří pracovali na stavbě a byli nespokojeni s jídlem. Byli přejedeni lososy). Jan II. a Oldřich z Hazmburku spolupodepsali 27. dubna 1452 smlouvu, kterou byl ustaven Jiří z Poděbrad za zemského správce. V jeho dvanáctičlenné radě byli tři Zajícové (Zbyněk III., Jan II. – nejvyšší truksas království českého a Oldřich z Hazmburku a Kosti). Zbyněk III. Zajíc z Hazmburku byl bezdětný. Připojil svoji pečeť (jako nejvyšší sudí království českého) ke královské přísaze Jiřího z Poděbrad a na Kunštátě dne 6. května 1458. Podporoval krále Jiřího z Poděbrad až do své smrti 2. července r. 1463.

Za povstání Matyáše Korvína proti českému králi Jiřímu z Poděbrad stáli Hazmburští, jmenovitě synovci pana Zbyňka, Oldřich a Jan II. z Hazmburku, na straně Korvína, společně s Ilburkem, pánem na Třebenicích. L. P. 1467 povolil papež pánům Janovi a Oldřichovi z Hazmburku, „aby mše před nimi čtena byla ráno přede dnem, neb se má až po východu slunce číst". Korvínovo vojsko tábořilo r. 1469 na Hazmburku a velmi jej zpustošilo. Jan II. Zajíc z Hazmburku přesídlil do Budyně nad Ohří, na hradu jej zastupoval hejtman. Oldřich Zajíc z Hazmburku zemřel roku 1494 na sněmu v Litoměřicích, pochován byl v Budyni. Jan II. Zajíc koupil Žerotín a Mšené u Budyně. Zemřel v den svátku svaté Žofie 15. května 1495, jeho syn Mikuláš zemřel r. 1496.

Roku 1507 byla městečku Libochovice (Libochoviczy pod Hasenburgem) – na žádost poručníků nedospělého Jana III. – přiznána českým králem Vladislavem II. Jagellonským výsada na jarmark roční a trh týdenní. Nezletilý Jan III. z Hazmburku (1496-1553), syn Mikuláše, převzal správu majetku už roku 1511. 9. února roku 1517 obdržely Libochovice od Jana III. z Hazmburku, nejvyššího truksase království českého, artikule cechu krejčovského, postřihovačského a soukenického. Manželka Jana III., kněžna Markéta Münsterberská byla pravnučkou českého krále Jiřího z Poděbrad. Měli syny Vácslava, Mikuláše, Jiřího, Krištofa a dcery Kateřinu a Hedviku. Vácslav vstoupil do řádu sv. Jana a byl později mistrem Maltézského řádu. Podle Čapka byl velkopřevorem řádu sv. Jana Jeruzalémského, spravoval klášter sv. Dobrotivé. Mikulášovi patřila Budyně,

Jiří vlastnil Mšeno, Šebín a dvůr v Kostelci. Krištof panoval na Hazmburku, v Libochovicích a Dubanech.

23. října 1526 ve Svatováclavské kapli katedrály sv. Víta zvolilo 24 zástupců českých stavů jednomyslně rakouského arciknížete Ferdinanda Habsburského za českého krále Ferdinanda I. (Výsledek volby byl dle ujednání oficiálně ohlášen až následují den, 24. 10. 1526, proto se užívá i toto datum). Habsburkové tím na sebe vzali nelehké břemeno ochrany Evropy před muslimským Tureckem.

Roku 1530 zaznamenáno městečko Libochovice jako pusté i zámek. Roku 1541 (1542) zbudována byla renesanční věž kostela Všech Svatých, na ni vezděn byl znak pánů z Hazmburku, je tam dosud. Roku 1550 psáno bylo – „městečko ještě pusté, zámek též pustý". Z Klapého pocházel významný kněz Jan Horák. Vystudoval vysoké školy lipské, byl mistrem svobodného umění, knězem, profesorem a vychovatelem v Míšni a Drážďanech. Horlil proti Lutherovu učení, byl jmenován kanovníkem v Olomouci a v Praze a pak kapitulním děkanem v Litoměřicích, byl též vychovatelem budoucího císaře a krále Maxmiliána II. Císař Karel V. a král Ferdinand I. využívali jeho rad. Byl jejich vyslancem k německým kurfiřtům. Karel V. jej roku 1541 povýšil (i jeho bratra Řehoře) do šlechtického stavu s predikátem „z Milešovky". Dvakráte byl kandidátem na úřad arcibiskupa pražského. Zemřel však 26. dubna 1551. Jan III. z Hazmburku, nejvyšší truksas království českého, zemřel dne 2. října roku 1553.

Syn Jana III., Krištof Zajíc z Hazmburku (narozený 12. července 1530) bydlel v měšťanském domě v Libochovicích. Hrad Hazmburk byl zpustlý. Libochovický zámeček (tvrz) byl též neobyvatelný. Za Krištofa Zajíce byla vykopána tzv. Malá Ohře, kterou byla vedena voda z Ohře na Budyňský mlýn a poté se opět u Březan vlévala do Ohře. (Stejným korytem protéká dosud).

Roku 1558 (7. října, v pátek po sv. Františku) prodal Krištof Zajíc z Hazmburku svůj hlavní díl panství panu Janu staršímu z Lobkovic za 15.000 kop grošů českých. Udává se, že už tehdá tj. po 222 letech (1336 až 1558) skončilo panství pánů ze Zajíce. Roku 1564 Jiří z Hazmburku (bratr Krištofa) prodal za 4.650 grošů díl svůj také panu Janu staršímu z Lobkovic. Tím po 228 letech úplně končí existence panství hazmburského a vzniká panství libochovické, tj. Libochovice a 11 vesnic (Klapý, Sedlec, Vojnice, Lkáň, Třtěno, Radovesice, Dubany, Poplze, Křesín, Levousy a Horka). Krištof Zajíc si koupil v Libochovicích dům a nechal jej opravit. Čapek uvádí, že to snad (?) byla pozdější hospoda Na zelené hoře - dnešní Černý orel. Koupil roku 1564 statek Brozany. Krištof Zajíc z Hazmburku na Brozanech a v Hostenicích zemřel roku 1572.

Krištofův syn Mikuláš zemřel r. 1585. Zanechal zde vdovu Annu, nezletilého syna Jana Zbyňka a dceru Hedviku. Jan Zbyněk Zajíc z Hazmburku provozoval alchymii a stavitelství, byl přítelem věd a mužů učených, a tím ztratil své jmění exekuční cestou. 29. července 1614 ztratil rod pánů z Hazmburku po 278 letech Budyni. Manželkou Jana Zbyňka Zajíce byla Polyxena Zajícová z Hazmburku a na Brozanech, rozená z Minkvic. Jan Zbyněk Zajíc zemřel roku 1616. Jeho syn Jaroslav se zúčastnil, jako nejvyšší truksas království českého, slavné korunovace Leopolda I. za krále českého. Smrtí Jaroslava Zajíce z Hazmburku vymřel roku 1663 rod pánů ze Zajíce po meči.

2. Libochovicko v držbě pánů z Lobkovic, Královské komory císaře Rudolfa II., Sigmunda Báthoryho a pánů ze Šternberka

Jan starší z Lobkovic, pán na Zbiroze a Točníku vyprosil u císaře Ferdinanda I. povýšení Libochovic na město. Stalo se to listinou ze dne 7. srpna, L. P. 1560 (datováno ve Vídni ve středu po sv. Petru v okovách). Město mělo poté právo volit si 12 konšelů, z nichž každý byl 1 měsíc purkmistrem (primátorem). Libochovice směly od této doby pečetit voskem červeným, nikoli jako dosud, voskem zeleným.

Na místě zpustlé libochovické tvrze nechal Jan starší z Lobkovic vystavět nový zámeček. Stavba začala roku 1560. 4. července 1560 zde došlo k neštěstí. Kamenem, který spadl ze stavby, byla zabita Anna Lehňovská. Osudný kámen byl opatřen nápisem o této události a byl zazděn do zdi mlýna, který stál pod zámkem. Po zboření mlýna, na konci 19. století, byl tento kámen vezděn do jižní strany zámecké vodárny a je tam dosud. Jan starší z Lobkovic zemřel 6. června r. 1569 a pochován byl 14. června ve sv. Vítu v Praze.

Vlády nad panstvím se ujal jeho syn Jiří Popel z Lobkovic, představitel radikálního křídla českého katolického panstva. Roku 1577 pojal za manželku Kateřinu, rozenou z Lokšan (evangeličku, vdovu po Ladislavovi ze Šternberka). *Roku 1583 začal platit* gregoriánský kalendář. Do roku 1583 byl kolem kostela Všech Svatých hřbitov. Po roku tomto byly zde pohřbívány jen významnější osobnosti. Tzv. starý hřbitov (nad městem při cestě do Klapého) byl založen roku 1583. Je zde kostel sv. Vavřince. *Ve výroční den svátku umučení sv. Vavřince se v Libochovicích koná pouť.* Kostel tento je připomínán už v r. 1601. Renesanční Boží muka naproti hřbitovnímu vchodu stojí od roku 1589, jsou od faráře Jana z Vinoře a rychtáře Václava Kunatko. Z roku téhož pocházejí opět sloupová Boží muka umístěná nedaleko - u cesty k Jiřetínu. Jejich donátorem byl občan Libochovic, Melichar

Tkadlec. Stalo se tak jako výraz díků, že celé Libochovice byly obráceny na katolickou víru (podle historie jezuitského řádu sepsané P. Schmidtem).

Purkmistr a konšelé, s povolením hejtmana Jakuba Lhoty ze Šebína, prodali v roce 1583 kus lada (církvi náležící a podle vinice urozeného pana Karla Vodolana z Hoštic a na Podbradci ležící) Židům - na zřízení židovského hřbitova za poplatek 12 grošů měsíčně, farářům libochovickým. Nejstarší zdejší pomník nese tento letopočet. Židé žili v Libochovicích od 16. století.

Jan z Vinoře (bývalý farář libochovický) cestoval spolu s Václavem Vratislavem z Mitrovic a byl s ním v tureckém zajetí. Vykoupeni byli za částku 200 dukátů (od kněze Adama Vratislava, děkana karlštejnského a od matky Vratislavovy) prostřednictvím španělského kupce Alfonsa di Strada.

Slavnou tradici zdejšího ovocnářství dokládá historka kardinála Aldobrandiniho (později se stal papežem Klimentem VIII.) – týkající se chvály míšeňských jablek vypěstovaných v Libochovicích. Roku 1591 udělil Jiří Popel z Lobkovic městu výsadu vařit pivo. Toto právo měl ten, kdo byl vyznání katolického, byl vlastníkem domu v uzavření bran (Budyňské, Lounské a Mostecké) a z 1 várky vrchnosti zaplatiti musel 1 kopu míšeňských a 30 grošů a dáti 1 kopu vajec pro zámeckou kuchyni).

Téhož roku 1591 založil Jiří Popel Jezuitskou kolej v Chomutově a podřídil jejímu rektorovi fary svých panství. V Chomutově byly pak zakázány církevní evangelické pohřby. Proto došlo ke vzbouření protestantů, kteří zde tvořili většinu. Městský rychtář byl zabit, kolej byla vyloupena a jezuité utekli do Libochovic. Jiří Popel zjednal nápravu tak, že dva hlavní vůdce vzpoury nechal popravit a zbavil Chomutov městských privilegií. Roku 1592 kolej obnovil a založil několik nadací pro chudé studující z panství Chomutov, Libochovice, Mělník a Liškov. (Ještě v 19. století z těchto nadací několik studentů dostávalo ročně 116 zlatých).

Ctižádostivý Jiří Popel z Lobkovic nejprve působil při dvoře arcikníže te Ferdinanda Tyrolského. Potom dosáhl vysokých funkcí. Byl přísedícím zemského soudu, nejvyšším komorníkem, nejvyšším sudím, a r. 1585 se stal nejvyšším hofmistrem království českého. Chtěl se také stát nejvyšším purkrabím. (Pomýšlel též na předsednictví tajné rady císaře i na kardinálský klobouk). K nátlaku na císaře Rudolfa II. Habsburského využil svých styků a způsobil mu mnohé potíže. Vyústily v úmyslném ukončení zemského sněmu r. 1593. S podporou katolické církve se chtěl stát českým králem. Rudolf II. byl o jeho činnosti informován a r. 1594 byl pan Jiří zbaven úřadu nejvyššího hofmistra. Rudolf II. uvažoval

o jeho popravě. Jiří Popel z Lobkovic byl za své politické pikle proti císaři roku 1594 doživotně uvězněn. Nejprve byl hlídán ve svém domě na Hradčanech a poté byl odvezen do internace na Líčkově. Následovala dvanáctiletá internace na kladském zámku a posléze od r. 1606 tuhá vazba na hradě Lokti. Zde zemřel 28. května 1607 raněn mrtvicí.

Jeho majetek přešel konfiskací na královskou komoru. Ta začala spravovat Libochovice od r. 1594. Královská komora chtěla libochovické panství prodat, mj. evangelíkovi panu Tiburcímu Žďárskému ze Žďáru za 150.000 kop. Představitelé obce a faráři napsali roku 1595 arcibiskupovi Zbyňku Berkovi z Dubé žádost, aby císař a král nedopustil prodej do nekatolických rukou.

Sedmihradský kníže Sigmund Báthory vyměnil s císařem Rudolfem II. po roce 1602 své knížectví za doživotní užívání panství libochovického (Libochovice, zpustlý Hazmburk, a 17 vesnic – Radovesice, Poplze, Dubany, Křesín, Levousy, Vojnice, Vojničky, Lkáň, Klapý, Sedlec, Chotěšov, Slatina, Černiv, Želevice, Horka, Lukohořany a Solany s tvrzí) a za slib ročního platu 50.000 dukátů. V únoru 1604 byl Sigmund Báthory přijat mezi české stavy. Sigmund Báthory žil v letech 1604 až 1610 střídavě v Libochovicích a v Praze. Jednalo se spíše o internaci. Tehdy dal město (náměstí) vydláždit. (Tato dlažba sloužila svému účelu až do r. 1870.) Hejtmanem panství libochovického byl tehdy Jan Kavkovec z Kavkovic. Jeho hrob s náhrobní deskou ve zdi kostela jest při kostelu Všech Svatých. Zikmund Bathory byl roku 1610 za pikle proti císaři zajat a vězněn v Praze. Zde 27. března 1613 zemřel a byl pochován v kapli sv. Zikmunda na Pražském hradě. Jeho majetek byl konfiskován.

Po velkém úsilí protestantských stavů dal 9. července 1609 Rudolf II. pod tlakem strachu o moc (ze strany bratra Matyáše) zpečetit Majestát. Ten potvrzoval svobodu náboženského vyznání a upravoval vztah mezi nekatolíky a katolíky. Vpád pasovských (se souhlasem a zčásti podle režie Rudolfa) vedl k náhlému souladu zájmů českých stavů a Matyáše, k abdikaci Rudolfa II. a ke korunovaci Matyáše za českého krále dne 23. května 1612.

Panství libochovické bylo roku 1613 odprodáno za 150.000 kop míšenských grošů císařem Matyášem panu Adamu ze Šternberka. *(Jeho předek Jaroslav ze Šternberka se proslavil vítězstvím nad Tatary r. 1241).* Roku 1613 a 1614 pan Adam stvrdil městu jeho výsady a svobody. Roku 1614 přikoupil za 150.000 kop míšeňských grošů Budyni. Mezi Radovesicemi a Žabovřesky v polích směrem k Ohři stála (ještě roku 1650) husitská socha s nápisem „K chvále Trojici svaté, leta 1617“.

Císař Matyáš nemaje následníka ohlásil za svého nástupce v českém království – bez volby – Ferdinanda ze štýrské větve Habsburků. Nepřipravení Češi jej osudově přijali téměř jednohlasně (pouze dva hlasy byly proti) na sněmu roku 1617 za českého krále Ferdinanda II., když se zaručil za svobody i Majestát.

Dobrý odhad budoucího politického vývoje v českém království ukázal výrok manželky nejvyššího kancléře, katoličky – paní Polyxeny z Lobkovic, rozené z Pernštejna, který pronesla na korunovaci Ferdinanda II.: „…k tomu přichází, že papeženci evangelíky, či evangelíci papežence na hlavu vsednou a zjezdí se.“ Záměry nového panovníka se projevily také veřejně. Při uvítání nového krále na Moravě byla na jeho počest postavena slavobrána. Navrchu byl umístěn erb rakouský, pod ním na straně jedné český lev a na straně druhé moravská orlice. Lev a orlice byli přivázáni k rakouskému orlu řetězem. Pod nimi spal zajíc. Spící zajíc zobrazoval české protestantské stavy. V politické praxi následovala mocenská opatření proti jednotlivým představitelům stavů.

Zejména zásadně odlišné chápání Majestátu oběma stranami sporu a jeho nedodržení Ferdinandem II. a částí katolického panstva vedlo ke špatně promyšlenému protihabsburskému povstání českých protestantských stavů. Zosnovali jej pouze čtyři lidé a informováni byli jen další tři. Významný vliv v této radikální skupině měli příslušníci Jednoty bratrské. Spustili mezinárodní střet bez jasné koncepce, organizace, finančního zajištění, bez vojenské podpory zvenčí i bez dostatečné vůle k vítězství. Povstání prakticky začalo 23. května 1618. Tehdy podle starého českého obyčeje byli z okna Pražského hradu vyhozeni „rušitelé obecného pokoje a odbojníci českého království“ – místodržící Vilém Slavata a Jaroslav Martinic s písařem Fabriciem. Slavata se zranil, Martinic a Fabricius přežili pád bez velké úhony. Jejich protivníci je nechali s typickou českou nedůsledností utéci. Fabricius odjel informovat císařský dvůr ve Vídni.

Vilém Slavata (významný český katolický vlastenec následné nelehké doby „Obnoveného zřízení zemského“) navštívil v Libochovicích Adama ze Šternberka. Potom pan Adam uprchl ze země a čeští stavové jeho državy zkonfiskovali. Po porážce stavovského povstání mu pochopitelně bylo vše navráceno. Roku 1620 se uchýlil na Libochovice Jan Adam Nostic s rodinou. Regentem panství byl Matěj Planický.

Začala třicetiletá válka. Vláda 30 direktorů sesadila Ferdinanda II. Protestantští stavové zvolili za českého krále Fridricha Falckého. 8. listopadu 1620 došlo k osudové bitvě na Bílé Hoře, která byla z vojenského hlediska bitvou malého rozsahu. Z pohledu náboženského byla „Bílá Hora“ jasným

vítězstvím, návratem Čechů k původní víře. Ve vztahu k národnímu vývoji a k českému jazyku byl důsledek bitky rovněž jednoznačným vítězstvím a záchranou země před drtivou protestantskou germanisací. Vzdělanci se opět (jako ve středověku) přiklonili k latině a lid, hlavně zásluhou jezuitů, opět k českému jazyku. Kulturně zde začal působit vliv románsko-španělský. Politicky byla ale „Bílá Hora" (následkem předchozího vývoje a z něj tvrdě odvozeného postoje krále) počátkem konce české státnosti, ke škodě nejen Čechů.

Adam ze Šternberka koupil Evaň a Brníkov. Zemřel r. 1623. Libochovického panství se ujal jeho syn František. Roku 1624 Libochovice vyhořely. Po bitvě na Bílé Hoře se libochovického majetku opět ujal František Maytáš ze Šternberka a na Bechyni, Zelené Hoře a Libochovicích.

Další odpor českých protestantských stavů byl i po prohrané bitvě možný, měli veliké vlastní finanční zdroje. „Zimní král" Fridrich Falcký a stavové ale „nebyli právi svému postavení". Nebyli ochotni jít důsledně za cílem – „až do hrdel a statků". Statky byly momentálně přednější. „Snad to nějak zase po česku s Habsburky upatláme." Nepodařilo se to, protože špatně analyzovali předchozí odboj, neslavně ukončený r. 1547, i vývoj habsburské politiky a mezinárodní poměry. Proto byla bitva na Bílé Hoře osudová. Hlavní podíl na ostrém kursu císaře Ferdinanda II. měl vídeňský biskup Melchior Khlesl.

21. června 1621 bylo popraveno 27 „českých" pánů. „Českých" proto, že mnozí z nich byli Němci a česky neuměli. Tzv. „Obnovené zřízení zemské"(1627) vedlo mj. k vystěhování 36.000 významných rodin z české země. Mezi nimi byl i Jan Amos Komenský (1592 až 1670), poslední biskup Jednoty bratrské. Je dnes vysoce hodnocen za své dílo pedagogické. Nevzpomíná se na to, že byl také osobností veřejnou a zabýval se politikou. Např. tvrdil, že světská vrchnost má právo rozhodovat o církevních záležitostech, a že má nárok i na světské statky Církve. Tím se mu víra stala politickou záležitostí. Komenský žádal vyhlazení katolické víry (např. ve spisu Haggaeus). Vyzýval sedmihradského knížete Jiřího Rákoczyho k vyhubení katolictví, které označil jako „modloslužebné šílenství". Stejným způsobem ovlivňoval švédského krále Gustava Adolfa a podporoval jeho válečné úsilí, které bylo pro české země lidskou, hmotnou i kulturní pohromou.

Roku 1635 byl kostel Všech Svatých vybaven novou křtitelnicí. Po roce 1640 bylo založeno židovské město s radnicí, židovská radnice byla v ulici Koželužské, čp. 1. František Šternberk byl v Praze náhodou postřelen Švédy a 9. srpna 1648 zemřel.

24. října 1648 byl uzavřen Vestfálský mír a skončila třicetiletá válka. Libochovické panství spravovala vdova po

Františkovi, Bengina, hraběnka ze Šternberka, rozená Kavkovna z Říčan. Třicetiletá válka zpustošila značně celé Čechy. Zasáhla i město Libochovice. Okolní vesnice byly takřka vylidněny. Ves Lhota (nad Poplzemi) zcela zanikla, Lkáň byla bez lidí, Ječovice také. Počet obyvatel v Čechách klesl z více než 3 milionů před válkou na 800.000. Nebyl dobytek, nebyly peníze. Kněží tehdy nakoupili ze zádušních peněz dobytek a rozdali ho mezi potřebné rolnictvo zdarma, za „věčný poplatek" 18 kr. z krávy a 3 kr. z ovce ročně. To se nazývalo „železná kráva" a „železná ovce". V Libochovicích bylo „40 železných krav" a „76 železných ovcí". (Povinnost této platby skončila jednorázovou výplatou podle zákona až v r. 1869). Po třicetileté válce byla obnovena přízemní budova fary. Roku 1651 byla zbudována poblíž Koželužské ulice židovská synagoga. V Libochovicích hořelo roku 1661 (vyhořel panský pivovar, kostel, fara, radnice a více než polovina města a byl značně poškozen i zámek). Hořelo také v r. 1664.

Prvá písemná zmínka o existenci libochovické školy je z roku 1671, je o kantoru Jiřím Smolhořechovském (byl také radním a primátorem).

Hraběnka Bengina předala panství libochovické, budyňské a velkostatek Pátek synovi Václavu Vojtěchovi. Zemřela roku 1672. Václav Vojtěch, hrabě ze Šternberků přikoupil statek Podbradec s pivovarem a Ječovice za 8200 zl. rýnských a spojil je s libochovickým panstvím. Byl velmi učený, podporoval umění, vystavěl zámek v Troji u Prahy a přestavěl Šternberský dům (palác) na Hradčanech. (Dosud slouží veřejnosti).

V čp. 75 začal roku 1676 požár a celé Libochovice vyhořely.

3. Libochovicko za pánů z Dietrichsteina

Václav Vojtěch ze Šternberka roku 1676 prodal za 480.000 zl. rýnských celé panství hraběti (později knížeti) Gundakaru z Dietrichsteina, který pocházel ze starobylého korutanského rodu. Libochovice tehdá měly 78 městských budov v zavřetí bran a 22 chalup na předměstí. V roce 1678 dále koupil Žerotín a Zichovec, 1680 Vlachovo Březí, 1684 Předslavice, Čepřovice, Miloňovice, 1686 Nepomyšl a poté i Jitkov.

Roku 1680 panoval v Libochovicích mor a na zámku byl italský architekt a lobkovický knížecí stavitel Antonio de Porta. Působil zde v letech 1680 až 1690, tj. za Gundakara z Dietrichsteina, který nechal původní zámeček přestavět na nový zámek (ve stylu ranného baroka) o dvou poschodích. Veškeré práce (včetně budov ve dvoře, skleníků a 4 fontán od Jakuba Mitthofera) byly dokončeny do r. 1697. Gundakar

z Dietrichsteina, osvícený a tolerantní ve věcech víry, se také zasloužil o zvelebení ovocnářství na Libochovicku a Budyňsku. Ve sklepích zámku byl zřízen pivovar. Roku 1683 opět Libochovice z poloviny vyhořely. Gundakara z Dietrichsteina povýšil císař Leopold I. roku 1684 do knížecího stavu.

Roku 1685 dodal drážďanský kamnář Jiří Fischel na zámek 15 velkých kachlových barokních kamen z modrých a bílých kachlí s podobami Habsburků. (Dochovalo se jich osm). Roku 1685 byl do Ditrichsteinových služeb přijat zahradník Jan Tulipán. Založil zámeckou zahradu a opatroval ji 26 let. Voda do fontán byla přivedena z Evaně. Roku 1690 bylo knížecím příkazem nařízeno vysazení u dvora nejméně sta a u obydlí nejméně deseti ovocných stromků. Z roku téhož je výkaz Jana Tulipána knížeti Diedrichsteinovi, ze kterého je patrno, že při libochovickém zámku pěstuje 2.570 francouzských ovocných stromků (zákrsků).

Kníže Gundakar z Dietrichsteina zemřel r. 1690 jako bezdětný a panství zdědil jeho bratranec Ferdinand, který vlastnil po svém strýci Františku kardinálu Dietrichsteinovi panství v Rakousku a na Moravě. Odtud, z panství nepomyšelského, přestěhoval poddané na libochovický velkostatek a do vesnice Lkáň. Roku 1691 dal postavit prvý dřevěný pevný most přes řeku. Byl opatřen stříškou. (Od r. 1720 platilo město velkostatku mostné.) Ferdinand z Diedrichsteina zemřel roku 1700.

Roku 1700 zakoupila obec na náměstí dům (dnešní hotel Černý orel) a zřídila zde radnici. (Radnice zde byla až do r. 1788.) Panský špitál byl v domu č. 72, pochází z roku 1700 a založil ho Ferdinandův syn Leopold. Roku 1700 v Libochovicích vyhořelo 14 domů (včetně obecní sladovny). Roku 1702 vyhořela čtvrtina města. Dne 5. listopadu 1702 (o posvícení) byl u knížete Leopolda v Libochovicích císař Josef I. s císařovnou, na noc odjeli do Roudnice. Roku 1705 byl přestavěn kostel Všech Svatých do nynější podoby. Leopold z Dietrichsteina zemřel bez dědice r. 1708.

Stav knížecí a veškerý majetek pak přešel na jeho bratra Waltera. Roku 1709 byla na náměstí postavena socha Panny Marie (Mariánský sloup) se sochami sv. Josefa, sv. Anny a Ježíška. (V roce 1710 došlo k odprodeji Pátku). Sousoší Ukřižovaný Kristus na kříži s postavou klečící sv. Maří Magdalény je u zátoky pod zámkem od roku 1719. Donátorkou těchto památek byla libochovická měšťanka paní Anna Tayzíková. Další sochy jsou též u zátoky. Z r. 1724 je tamtéž socha sv. Josefa, byla postavena na náklady libochovického hejtmana Václava Tvrzníka. Socha sv. Václava (z roku 1729, či 1715) byla vytvořena na náklady děkana P. Václava Henningera ze Seeberku (opravena

byla roku 1929). Z r. 1720 (či 1740) pocházejí sochy sv. apoštola Jana Evangelisty a Panny Marie Bolestné. Vytvořil je Matyáš Bernard Braun. Z roku 1729 je socha sv. Jana Nepomuckého. Tato díla byla vytvořena z peněz knížete Dietrichsteina. Socha „Ecce Hommo" byla postavena nákladem měšťana Jana Buka na cestě ke Klapému r. 1728.

Do nynější podoby byl přestavěn kostel sv. Vavřince na „starém hřbitově" v letech 1720 až 1722 roudnickým stavitelem P. P. Columbanim. Roku 1722 byla na východní straně náměstí u studny s výbornou vodou postavena socha sv. Rocha. 26. dubna 1725 musel každý občan odnést své knihy na faru ke kontrole. Knihy podezřelé byly spáleny.

Roku 1727 byla věž kostela Všech Svatých zvýšena. Libochovice měly tři vstupní brány, sto domů křesťanských a dvacet židovských, i povrchovou kanalizaci širokou 1 sáh (1,896 m). Z roku 1727 pochází kreslený plán města.

Město Libochovice mělo „hrdelní právo". Např. roku 1713 byla sťata Majdalena Rojová (pro zavraždění svého nemanželského plodu) a roku 1721 byl oběšen Jiří Paul ze Solan (za zavraždění svého bratra). Stínadlo bylo za městem k Radovesicím (poblíže sochy sv. Panny Barbory). Popraviště bylo na „šibeničním vrchu" mezi Libochovicemi, Slatinou a Chotěšovem.

Roku 1736 byl kostel Všech Svatých vybaven novými varhanami. Staré varhany byly přemístěny do kostela v Chotěšově.

Až do roku 1736 byla škola ve farním domě u kostela Všech Svatých. Od r. 1736 byla škola v sousedství fary v domě č. 18, který býval městským špitálem. Roku 1738 hořel obecní dvůr a několik stodol.

Roku 1738 převzal panství Walterův syn Karel Maxmilián, kníže Dietrichstein, později s titulem Dietrichstein-Proskau. Roku 1741 došlo ke vpádu Sasů na Budyni a Libochovice, asi 5.000 saských vojáků bylo delší čas ubytováno v Libochovicích. Roku 1742 hodně vojáků zemřelo na tyfus. Roku 1744 přes město 2x táhlo vojsko. 28. srpna přitáhl pruský král Bedřich do Libochovic, jeho vojsko čítalo 30.000 mužů a rozprostřeno bylo až k Budyni. 29. srpna si osobně prohlédl zámek. Byl také na hřbitově sv. Vavřince, kde leželo jeho vojsko. Po pěti dnech odtáhli Sasové ku Praze.

Roku 1749 byla do kostela Všech Svatých vestavěna pražským dvorním sochařem J. Kleinem nová kazatelna.

8. února 1750 vyšlo nařízení, že každý hospodář je povinen jistý počet vrabců odvést, nebo po 1 krejcaru za každého neodvedeného vrabce zaplatit.

Nájemcem obecní hospody „Na zelené hoře" (nyní hotel Černý orel) byl v letech 1749 až 1753 Kašpar Purkyně. Byl řemesla řeznického, byl také radním. Zemřel roku 1754. (Byl dědem Jana Evangelisty Purkyně). Roku 1754 se narodil v Libochovicích Jan Jirásek, později přírodozpytec.

Roku 1756 libochovický děkan P. Josef Antonín Jan Galaš dal postavit na cestě Mostecké (směrem na Dubany) sochu Panny Marie s Ježíškem (od budyňského sochaře Bartoloměje Edera). Později byla přemístěna k vnější stěně presbytáře kostela Všech Svatých, kde je dosud.

Roku 1756 (za sedmileté války) došlo k bitvě u Lovosic. (Byl zde zajat a dva roky v Budyni držen jakýsi pruský major Šefgoč.) Libochovice hodně trpěly. Téhož roku pobýval v Libochovicích jezuita Antonín Koniáš. Provedl zde opravu českého překladu církevního dějepisu Eusebiova. V červnu roku 1758 Prusové spálili libochovický most. 18. dubna roku 1759 bylo od Prusů, zlomyslností výše zmíněného důstojníka Šefgoče, zcela vypáleno historické město Budyně (asi 300 let před Libochovicemi stala se Budyně městem). Všechny památky zdejší byly zničeny. Libochovice musely složit výpalné ve výši 3000 tolarů. Měšťané, kaplani děkanství a židovská obec vybrali částku 2.362 zl. 11 kr. 1,5 d. Týmž obnosem přispěl kníže Karel Maxmilián z Diedrichsteina. Celová suma tedy činila 4.724 zl. 22 kr. 3d. Roku 1760 mnoho domů v Libochovicích hořelo. Václav Hnědec, vrchní panství libochovického nechal v r. 1760 směrem k Radovesicím postavit sochu sv. Panny Barbory. Vytvořil ji sochař Bartoloměj Eder z Budyně.

Dřevěný pranýř „k zavěšení do koše" stál vedle Mariánského sloupu - směrem k radnici, až do roku 1761. Byli do něho vkládáni přestupníci míry a váhy k veřejnému zahanbení. (Potřebný by byl i dnes.) Roku téhož (1761) byla instalována (do blízkosti prostor dnešního autobusového nádraží v Havlíčkově ulici před domem č. 217) socha sv. Jana Nepomuckého od sochaře Bartoloměje Edera z Budyně. Téhož roku byla postavena socha sv. Václava od téhož sochaře na rozcestí do Slatiny a Chotěšova (opravena a posunuta byla v r. 1880 na místo při silnici do Slatiny, restaurování bylo opět zadáno roku 1999). Roku 1761 byla vystavěna nová židovská synagoga na místě stavby původní.

Roku 1762 bylo před blížícím se nepřítelem na zámku očesáno 3.030 pomerančů a 500 nezralých zůstalo na stromcích.

5. října 1773 byl papežskou bulou zrušen jezuitský řád. 13. srpna 1775 vydal císař Josef II. robotní patent, kterým byla robotní povinnost snížena na polovinu.

Roku 1776 obnovil Karel Maximilián z Dietrichsteina dřevěný krytý most. Jeho stavitelem byl mistr tesařský Tomáš Zeman. Roku 1778 došlo ke vpádu Prusů do Čech, též do Libochovic i Budyně. Byly zbořeny mosty v Libochovicích, Budyni a Litoměřicích. Roku 1781 (po 43 letech) postoupil Karel Maxmilián vládu svému synovi Janu Karlovi z Dietrichsteina.

Jan Evangelista Purkyně (1787-1869) narodil se v Libochovicích na zámku 17. či 18. (?) prosince 1787. Když Jan byl šestiletý, zemřel mu ve věku 40 let otec Josef. Hrob Josefa Purkyně byl poblíž vchodu do kostela sv. Vavřince. V letech 1793 až 1797 nabyl Jan Purkyně prvního vzdělání ve zdejší škole v sousedství fary, v domě čp. 18. Jako chlapec se u libochovického P. Schiffnera začal učit latině, řečtině a astronomii. Hrál na pikolu a housle. V 10 letech se dostal na piaristickou školu v Mikulově a později na gymnázium tamtéž. Už jako osmnáctiletý byl profesorem na gymnáziu ve Strážnici. Od roku 1808 se přátelil s českými vlastenci okolo Josefa Jungmanna. „Příspěvky k poznání zraku ze subjektivního hlediska" se jmenovala jeho doktorská disertace, kterou obhájil v listopadu r. 1818. Vysoko ji cenil i J. W. Goethe, s nímž se setkal roku 1822. Stal se vědcem světového formátu. Dosud, téměř po 200 letech, je s jeho jménem spojeno více než 30 pojmů lékařské a biologické terminologie.

15. června 1800 začal kostelní zvon sám zvonit (věž byla zamčena a nikdo zde nalezen nebyl). Na obyvatele padl strach. Týden potom město za velkého požáru vyhořelo. Počátek jeho byl v domě č. 39 (v ulici vedoucí z náměstí směrem na Dubany). Beze škod zůstal jen kostel, fara, zámek, židovské město a několik domů v Mostecké ulici (nyní Purkyňova). Kníže Jan Karel potom nařídil, aby se do městské pokladny odvádělo z každého v panském pivovaře vyčepovaného sudu piva 1 zlatý a 30 krejcarů až do r. 1806.

Syn Jana Karla, František, rytíř řádu Marie Terezie (nar. 28. dubna 1767) převzal vládu ještě za života otce a o jeden rok tuto pomoc městu prodloužil. Díly města hořely r. 1803. Jednalo se o 20 domů směrem k Radovesicím. *(Roku 1804 odejmul francouzský císař Napoleon I. císaři Františkovi II. některé německé země a tím nastal konec německého císařství. 11. srpna 1804 byl František II. prohlášen jako František I. císař rakouský.)* Jan Karel kníže Dietrichstein – Proskau – Leslie zemřel ve věku 80 let roku 1808. Jeho syn a nástupce František z Dietrichsteina byl dříve velvyslancem v Berlíně a v Petrohradě, potom žil v Haliči, v Anglii a ve Vídni.

Na počátku 19. století k panství Libochovice (bez Budyně a Žerotína) patřilo osmnáct vesnic a to: Dubany, Křesín, Lkáň, Vojnice, Vojničky, Solany, Velká, Klapý, Sedlec, Slatina, Černív, Chotěšov, Radovesice, Poplze, Evaň, Horka, Želevice a Loukohořany, dále devět dvorů (Libochovice, Hájek, Chotěšov, Házmburk, Solany, Vojničky, Poplze, Evaň a Želevice), čtyři mlýny (Libochovice, Křesín, Solany a Evaň). V jednotlivých farnostech žilo celkem 4.082 duší. Poddaní museli každoročně odpracovat na panském dohromady 19.344 dnů potahem a 37.664 dnů ručně. Na panství bylo napočítáno 20 koní, 402 krávy a 2.995 ovcí. V Libochovicích pracoval panský pivovar, v Poplzích cihelna. Hodnota Libochovic s Budyní a Žerotínem byla úředně stanovena na 2.648.946 zlatých a 22 krejcarů. V r. 1809 hořela libochovická synagoga, 18 židovských domů, 15 stodol a farní stáje. V roce 1811 vyhořelo 51 domů a 14 stodol a roku 1814 oheň zasáhl severní stranu města. Roku 1805 byla stržena neobyvatelná fara a z lomového kamene byla postavena nová patrová z části podsklepená budova fary. V letech 1810 až 1813 táhlo přes Libochovice hodně vojska ruského, pruského a rakouského.

Od roku 1827 měli libochovičtí Židé svoji pokoutní německou školu. */Orientace Židů směrem k používání němčiny byla dána 13. květnem 1781, kdy císař Josef II. zrušil pro Židy povinnost nosit veřejně na kabátě žluté kolečko a skládaný bílý krejzlík. V říjnu 1781 umožnil Josef II. Židům studovat na vysokých školách a získávat akademické tituly, věnovat se živnostem a řemeslu, obdělávat (nikoli vlastnit) půdu a stravovat se v hostincích. Museli ale přijmout výhradně německá jména, posílat děti do německých škol a podvolit se branné povinnosti. Tím byla historicky posílena vazba českých Židů k německé řeči a kultuře, kterou také spoluutvářeli. Nadále pro ně platila omezení rodinného života. Směl se ženit jen nejstarší syn. /*

R. 1831 řádila v Libochovicích a okolí cholera. 4. září 1835 narodil se v Libochovicích František Müller, budoucí významný geodet a první profesor české techniky, který přednášel geodézii česky. (Zemřel 21. října 1900 v Praze). 1. května 1837 bylo v kostele Všech Svatých biřmováno biskupem litoměřickým 879 osob.

Roku 1840 zřídil kníže František z Dietrichsteina- rytíř řádu Marie Terezie, nadaci pro chudé slepé z jeho panství a pro vdovy mužů, držitelů řádu Marie Terezie. Složil pro tento účel jistinu 24.000 zlatých ve stříbře. Roku 1842, v důsledku neúrody, dal po čas čtyř měsíců denně napéci a rozdat chudým ze dvou korců žita chleba a ze dvou korců ječmene krup. Zaměstnal 116 dělníků, mj. na stavbě evaňské silnice. Roku 1844 v Libochovicích shořelo 11 stodol.

V Libochovicích žil František Turinský (1796 - 1852) dramatik a básník. V letech 1846 až 1850 byl vrchním na zdejším panství, bydlel na náměstí, ve svém rohovém domě č. 87.

14. března 1848 udělil císař Ferdinand Dobrotivý své říši ústavu (konstituci). Tím byla zrušena robota i cenzura, bylo obcím vráceno lovecké právo a byla zkrácena vojenská povinnost ze 14 na 8 roků.

František Turinský, vrchní panství libochovického, vyhlásil z balkonu svého domu, který existuje dosud, zrušení roboty. 30. dubna 1848 se i v Libochovicích ustavila Národní garda, měla 132 členů. Setníkem byl Ondřej Oliva, radní Josef Fanta byl nadporučíkem, poštmistr František Leník poručíkem a Josef Rychtr praporečníkem. Šikovateli byli Prokop Čejka a Christian Kocánek. Kapelníkem gardy byl Josef Stross. Strážnice byla v domě č. 5. Garda se zasloužila jen o bezpečnost majetku v Libochovicích, „neb držela sprostý lid na uzdě, který svobodu jenom v prospěch svůj si vykládal".

12. června vypuklo v Praze povstání, které ve svých důsledcích uškodilo českým záležitostem. Zamezilo totiž svolání všemi očekávaného zemského sněmu, jako nezbytného předpokladu provedení konstitučních slibů a oprávněných českých aspirací. Povstání propuklo i ve Vídni. Říšský sněm začal ve Vídni 22. července, přeložen byl 22. listopadu do Kroměříže. Důsledkem toho složil 2. prosince 1848 císař Ferdinand Dobrotivý vládu a přenesl ji na svého bratrance, devatenáctiletého císaře Františka Josefa I. Nový císař vrátil zemi k absolutismu. 7. prosince 1848 byly národní gardy zrušeny. 4. března 1849 oznámil ministr Stadion v Kroměříži rozhodnutí vlády, rozpustit sněm. 7. března bylo poslancům vojensky zabráněno vstoupit do budovy sněmu. Nastala hrabětem Schwarzenbergem vytoužená absolutistická éra, pokrytecky přizdobená tzv. oktrojovanou ústavou ze 4. března. Dle veřejného mínění to byl „Metternichův systém ve druhém vydání, ale na horším papíře". Nástupcem mírného hraběte Stadiona a vykonavatelem moci nového císaře byl bývalý vídeňský povstalec (lze doložit jeho pochvalný výrok „o vůli vídeňského lidu napsané čitelným písmem barikád") a bezcharakterní povýšenec. Jmenoval se Alexander Bach. Praví zastánci středoevropské rakouské monarchie s cílem rovných práv národností – historik Josef Palacký a zejména spisovatel a novinář Karel Havlíček, byli umlčeni. Jan Evangelista Purkyně byl jedním z hlavních představitelů českých vlastenců. Byl sledován tajnou policií ministra Alexandra Bacha, ve spisech jejích označen byl jako „nepolepšitelný starý muž, propagátor češtiny a separatistických cílů".

Pro Židy byla r. 1849 zrušena omezení týkající se rodinného života a byla zrušena getha. Bylo jim umožněno kupovat

a vlastnit půdu a byla pro ně zrušena i zvláštní daň za povolení pobytu v zemi. Z tohoto důvodu se „otevřelo" libochovické židovské město a splynulo s okolní zástavbou. Zvláštní kouzlo těchto míst bylo silně patrné ještě v 50. letech 20. století. Pozdější „modernizace" jej výrazně zmenšily.

Cholera řádila v Libochovicích a okolí opět v letech 1850, 1855 a 1866. Roku 1850 zřízen byl poštovní úřad, roku 1854 založena byla lékárna.

Od roku 1850 se v Libochovicích konaly sbírky na stavbu Národního divadla. Roku 1851 bylo stanoveno, že: velkostatek musí udržovati most (byl dřevěný a vždy se před velkou vodou rozebíral) a město povinno jest platit ročně 20 zlatých. Už od r. 1827 měl velkostatek právo vybírat mýtné. Roku 1852 zemřel v Radovesicích František Eisenhammer – pohodný. Dožil se požehnaného věku 112 let.

8. července 1854 zemřel ve Vídni kníže František z Dietrichsteina ve stáří 87 let a byl pochován na hřbitově sv. Marka.

Vládu panství převzal jeho jediný syn Josef (narozen 28. března 1798), který slul vlídností a dobrotou. Byl vychován v Anglii, kde se seznámil s úspěchy britského průmyslu. Byl jedním z hlavních iniciátorů založení Jednoty ku povzbuzení průmyslu v Čechách a podporoval spolkovou činnost. Věnoval chudinskému fondu v Libochovicích 200 zlatých a každý rok zasílal na faru 300 zlatých k volnému podělení chudých.

V letech 1852 až 1861 byl v Libochovicích farářem P. Antonín Hnojek, kněz, literát a velký český vlastenec, přítel Jana Evangelisty Purkyně.

Václav Vrabčík, hlasatel idey hasičské a „miláček českého hasičstva" narodil se 18. června 1853 v Libochovicích. Téhož roku bylo v Libochovicích 863 biřmovanců. 5. června 1856 došlo ke strašnému krupobití.

10. července 1858 zemřel kníže Josef. (Byl raněn mrtvicí ve Frýdlantě, na panství zetě, knížete Josefa - hraběte Clam Gallase). *Podle zásad nástupnictví měl panství zdědit Josefův strýc Mořic (1775-1864), který ho odmítl. Mořic byl vojákem, pobočníkem císaře Františka, prefektem dvorské knihovny a ředitelem dvorních sbírek mincí. Byl také vychovatelem Orlíka Zákupského, syna Marie Louisy Habsburské a Napoleona Bonaparta. Přežil svého bezdětného syna Mořice Jana (1801-1852), vyslance v Londýně, i svého staršího bratra Josefa*

(1767–1854). Úmrtím Mořice, posledního Dietrichsteina, vymřel dne 27. srpna 1864 rod Dietrichsteinů po meči.

Majetek zesnulého knížete Josefa z Dietrichsteina tedy přešel na jeho čtyři dcery. Libochovické panství převzala nejstarší dcera Terezie. V držení rodu Dietrichsteinů Libochovice zůstaly 182 let.

4. Herbersteinové a Libochovice do roku 1918

Roku 1859 převzal panství libochovické manžel Terezie, nejstarší dcery knížete Josefa z Dietrichsteina, Jan Bedřich, hrabě z Herbersteina (*8. března 1810). *Byl místodržitelem v Pomoří a Solnohradsku. Rod Herbersteinů pochází ze Štýrska.* Jan Bedřich Herberstein zemřel 7. dubna 1861. Majetky od té doby spravovala vdova Theresa (Terezie).

Už v roce 1861 měla škola vlastní žákovskou knihovnu o 410 svazcích. Založil ji P. Josef Ehl. Roku 1862 byla založena Občanská záložna.

7. června 1862 zemřel obětavý a oblíbený městský lékař Jakub Lövy. Jeho pohřeb 9. června měl israelský a křesťanský ráz, nikdo nepamatoval takovou účast lidu.

8. listopadu 1862 byly dosavadní olejové lampy ve městě vyměněny za petrolejové a jejich počet byl zvýšen na 14. V r. 1863 byl založen pěvecký spolek Libuše. Roku 1864 byl zrušen zámecký pivovar.

Roku 1866 bylo opět v kraji pruské vojsko (válka prusko-rakouská). 11. června 1866 v 10 hodin dopoledne táhlo městem (na Prahu) saské vojsko s mnoha děly. Ve škole i v domě čp. 35 (poslední vojenský objekt – libochovická kasárna pro dragouny) leželo mnoho nemocných vojáků, kteří měli choleru. 5 pruských vojáků na ni ve městě zemřelo. Následně se nakazilo a na choleru potom zemřelo 73 lidí, v Libochovicích, Radovesicích, Dubanech a na Evani.

Město nebylo schopno krýt ze svého majetku výdaje. Nebyly peníze na výstavbu nové školy. Proto bylo zásluhou radního Jana Vrabčíka od 23. května 1866 zavedeno právo na vybírání pivního krejcaru z každého mázu ve městě vyčepovaného piva na dobu dvanácti let. Za období 1867 až 1877 činil výnos pivního krejcaru téměř 18.000 zlatých, tj. v průměru více než 1.600 zl. za rok. (Tolik se vypilo piva).

28. srpna roku 1867 oslavily Libochovice převoz českých korunovačních klenotů z Vídně do Prahy osvětlením města, hudbou, střelbou z hmoždíře a velkým ohněm na Hazmburku.

13. května roku 1867 hraběnka Terezie zahájila stavbu hraběcího cukrovaru, 23. června byl posvěcen jeho základní kámen. Celkové náklady činily 250.000 zlatých. Už 22. listopadu byla zahájena výroba a 26. listopadu začala první kampaň. Stroje dodala dílna pana Daňka z Karlína (později známa jako Kolben-Daněk, potom Českomoravská Kolben-Daněk, ČKD).

Prosincová ústava z roku 1867 dala židovské menšině veškerá občanská a politická práva. 21. prosince 1867 byla rakouská říše rozdělena na dvě části, Předlitavsko a Zalitavsko (Cislatajsko a Translatajsko), tj. na Rakousko-Uhersko. Maďaři dosáhli svých národních práv, Češi byli opět opomenuti.

V r. 1868 započalo v Libochovicích svoji činnost ochotnické divadlo.

Prof. Jan Purkyně byl v té době už členem Královské společnosti v Londýně, akademie věd ve Vídni, Berlíně, Paříži a Petrohradě. Dožil se veřejného uznání ve formě velkolepých oslav osmdesátin a oslav 50. výročí doktorátu v r. 1868. Profesor Dr. Jan Evangelista rytíř Purkyně zemřel 28. července roku 1869. Na vyšehradském Slavíně byl pohřben 31. července 1869.

Roku 1871 byl založen učitelský spolek Budeč. Po půlročních přípravách byl ustaven dne 15. srpna 1873 na valné hromadě (za účasti 50 osob) Sbor dobrovolných hasičů (existuje dosud). Jednohlasně bylo usneseno, že tisk stanov a služebního řádu bude proveden pouze česky. Roku 1874 vznikla Občanská beseda a Řemeslná beseda. Roku 1871 měly Libochovice 257 domů a 1962 obyvatel.

Od Ignáce z Ježova (potomka starého českého rodu) koupila roku 1861 hraběnka Terezie z Herbersteina velkostatek Vrbičany a od bratří Rennerů roku 1872 Panenský Týnec. Nechala opravit zámek ve Vrbičanech a věnovala jej synovi Johannu Josefovi, který se sem posléze nastěhoval.

V květnu 1874 stromoví i osení pomrzlo, léto bylo suché. 14. července roku 1874 bylo dokončeno nové dláždění ve městě. Byly nalezeny některé „starožitnosti“ z doby husitské a z období knížete Sigmunda Bathoryho. Nastala velká neúroda. Téhož roku 1874 došlo k velké škodě. Pro výstavbu hraběcí vodárny (pod zámkem) byl zbourán minimálně 300 let starý mlýn (čp. 15) na Oharce (mimo zámek prý nejstarší budova ve městě,

která nepodlehla požárům). *Roku 1876 podnikla hraběnka Terezie cestu do severní Ameriky.*

Od roku 1875 byla libochovickým Židům povolena veřejná německá škola. Roku 1876 byla česká škola čtyřtřídní, přiškolené obce byly Poplze a Dubany a bylo 336 školou povinných žáků. (V roce tomto bylo v okrese roudnickém 43 českých a 4 německé školy. Čtyřtřídní byly v Libochovicích a v Budyni). Od 3. května roku 1881 byla libochovická škola pětitřídní, od 5. září začalo se učit v budově městské radnice a narůstal tlak na vybudování nové budovy školní.

29. října 1877 se narodil v Libochovicích Josef Rublič, později zámecký zahradník. 14. ledna 1879 se v Libochovicích narodil budoucí vynikající houslista Bohuslav Lhotský.

V období let 1880 až 1890 ovládali Židé téměř veškerý obchod v Libochovicích. Žilo jich zde asi 300. Kulturně a jazykově komunikovali v této době z velké části německy. Později se hromadně stěhovali do jiných měst za obchodem.

Roku 1882 byla dostavěna železnice z Lovosic do Libochovic. Byla otevřena Živnostenská škola pokračovací. 15. srpna 1887 byl před zámkem postaven u příležitosti 100. výročí narození pomník Jana Evangelisty Purkyně. Bustu zhotovil sochař Josef Strachovský. Roku 1888 byl ustaven Okrašlovací spolek. Roku 1889 byl založen Sokol hazmburský. Cvičilo se v sále hostince „U Tří lip", později v malé školní tělocvičně.

Roku 1890 bylo v Libochovicích 1930 katolíků, 4 evangelíci a 191 Židů. Roku 1891 se v Libochovicích narodilo 60 dětí (31 mužského a 29 ženského pohlaví), zemřelo 50 osob (z toho 25 mužů) a oddáno bylo 17 párů. Podle úředního sčítání lidu měly Libochovice na konci r. 1890 2125 obyvatel, bydlících ve 302 domech.

Roku 1892 byla při opravách zvýšena věž kostela Všech Svatých. V r. 1892 platilo se při výkupu (dle úředního tržebního výkazu v Litoměřicích) např. za 1 hl. brambor 2,50 zlatých, za 1 kopu vajec 1,30 zlatých, za 1kg másla 1,30 zlatých. Řezníci prodávali 1 kg hovězího I. jakosti za 68 kr., 1 kg vepřového 64 kr., 1 kg telecího 60 kr., 1 kg skopového 44 krejcarů. 1 litr libochovického piva stál 13 kr., 1 litr teplého mléka stál 6 kr., zajíc stál 1,30 zl. Cukrovarnický dělník v době kampaně vydělal za 1 den 1 zlatý. Za práci zednickou platilo se za den 1 zl. 20 kr., kameníkům 2 zl., pokrývačům 1 zl. 80 kr., nádeníkům 75 kr.

1.000 ks pálených cihel stálo 16 zl., za dvojspřežní potah za den se platilo 7 zl. V městě samostatně pracovalo 19 obuvníků, 20 krejčů, 7 truhlářů, 5 bednářů, 5 kožešníků, 6 pekařů, 5 zámečníků, 6 řezníků a uzenářů, 4 sedláři, 3 holiči, 3 koláři, 3 kováři, 3 sklenáři, 3 stavitelé, 2 kamnáři,

2 klempíři, 2 malíři pokojů, 2 pokrývači, 1 cukrář, 1 natěrač a malíř písma, 1 provazník, 1 kominík, 1 knihař, 2 hodináři, 1 puškař, 2 strojníci, 1 sládek, hodně švadlen a modistek. Roční pronájem pivovaru, který platil sládek právovárečným měšťanům, činil 3.400 zl. Byl zde panský cukrovar, městský pivovar, 10 kupeckých obchodů, 10 hostinců a vináren, 6 řeznických krámů, 10 obchodů střižním zbožím a suknem, 6 hokynářských krámů a asi 30 dalších. Cukrovar zaměstnával v době kampaně až 210 dělníků.

Johann Josef Herberstein na vlastním pozemku a z vlastních prostředků ve Vrbičanech vybudoval českou školu. Úspěšně absolvoval právnickou fakultu Karlovy University. Roku 1893 se oženil s Marií Annou, hraběnkou z Galen. Měli sedm dětí.

První kopnutí na staveništi nové školní budovy začalo 28. března, v den 300. narozenin Jana Amose Komenského. 20. dubna 1892 byl posvěcen a položen na severním průčelí základní kámen nové školní budovy. Roku 1893 byl postaven nový železný most přes Ohři, o prázdninách byla dokončena nová školní budova. Stavba školy stála 60.000 zl. Vyučovat se začalo 18. září, do 1. třídy měšťanské školy bylo zapsáno 56 chlapců. Před školou byl umístěn pomník Jana Ámose Komenského od sochaře Havla ze Slaného. Libochovice měly 324 domů a 3125 obyvatel.

Roku 1894 se v Libochovicích narodil Josef Kopta, později se stal spisovatelem.

12. března 1895 zemřela paní Terezie z Herbersteina, rozená z Dietrichsteina. Panství převzal její syn Johann Josef, hrabě Herberstein (*9. března 1854).

Roku 1896 byl při Občanské besedě založen literární odbor. Dal vzniknout knihovně o 1.500 svazcích. (Ta se stala základem veřejné obecní knihovny, která byla otevřena roku 1920 a existuje dodnes).

Roku 1898 byla založena na severním konci dvora Městské radnice mateřská škola, přesně: „Jubilejní mateřská škola císaře a krále Františka Josefa I“. Služné první pěstounky Julie Strakové činilo 300 zl., byt, palivo, svítivo a obsluhu. (MŠ zde zůstala až do roku 1993).

Na Velký pátek dne 8. dubna roku 1898 došlo k mohutnému sesuvu kopce Hazmburku. V pohybu bylo 50.000 metrů čtverečních půdy. V Klapém bylo zničeno 32 stavení, byly smeteny stromy a veškerá půda byla zvlněná. Zničena byla také škola. Byly uspořádány sbírky na pomoc postiženým. Litoměřický pan biskup a hrabě Johann Josef Herberstein dali např. po 200 zlatých. Pro stavbu nových domků byl ustaven (za předsednictví c. k. okresního hejtmana Loudy) Pomocný výbor. Zámožní nepostižení

majitelé pozemků, např. starosta Klapého Jan Hájek a statkář Antonín Žák zvedli cenu pozemků svých na pětinásobek. Kšeft s cizím neštěstím. Pan děkan P. Oplt, když jeho protest ve výboru proti této ceně neuspěl, z Pomocného výboru odstoupil.

19. října 1898 se v Libochovicích narodil pozdější básník a dramatik Svata Kadlec. Roku 1899 byl založen vzdělávací kroužek Havlíček. Roku 1900 byla postavena kruhová cihelna.
Na Velký pátek, dne 12. dubna roku 1900, došlo opět k mohutnému sesuvu kopce Hazmburku. V Klapém bylo zničeno 52 budov.

V období let 1899 až 1900 postavil hrabě Herberstein na Ohři pod Libochovicemi moderní elektrárnu o výkonu 240 kW s napětím 120 V. Napájela elektřinou velkostatek J. Herbersteina, města Libochovice a Budyni a obce Brníkov, Evaň, Chotěšov, Podbradec a Vrbičany. Hrabě Johann Josef pokračoval ve zvelebování zámeckých zahrad, měl rád přírodu a umění, byl všestranně vzdělán, úspěšně hospodařil a podnikal na zděděném majetku. Podporoval občanská sdružení a staral se o své zaměstnance. Žil skromně. Vykonal badatelské cesty do Indie, na Ceylon a do Sudanu. Dovezl z nich mnoho semen, úlovků a etnografických unikátů.

29. června 1902 byla otevřena železniční trať Libochovice-Louny. Za starostenství br. Bohuslava Mayera byly v únoru 1904 zahájeny stavební práce a za 4 měsíce pouze rukama, lopatami, rýči, motykami a zednickými lžícemi zbudována byla libochovická sokolovna. Otevřena byla 13. až 15. června 1904. Stavba stála 25.847 K, nářadí stálo 1.003 K. (Využívána je dosud). Roku 1905 byl ustaven Spolek rybářů, trvá dosud. 19. července 1907 byla zprovozněna železniční trať Libochovice-Jenišovice (později až do Vraňan). Roku 1910 bylo v Libochovicích 358 domů a 2.280 obyvatel.

V červnu roku 1911 zahájili podnikatelé Feigl a Morávek stavbu továrny na sifonové láhve a křišťálové sklo. Výroba začala 7. ledna 1912. 26. prosince 1911 byla nově postavena dvorana a jeviště v okresním hotelu „U Tří lip". Roku 1912 byl zámecký park upraven podle plánů zahradníka Josefa Rubliče.

5. Libochovice za první a druhé republiky a za protektorátu Böhmen und Mähren

Po první světové válce byl v městském parku postaven pomník padlým od architekta Röslera z Prahy, s bronzovou plaketou od sochaře R. Březy. Jinak se na padlé vojáky monarchie, kteří dodrželi svoji přísahu, zapomnělo. Oslavováni byli jen

legionáři. Roku 1920 zahájilo provoz místní kino. Veřejná obecní knihovna byla otevřena také roku 1920.

Prvorepubliková pozemková „reforma" zmenšila výměru herbersteinských pozemků (lesů a polí) jen na Libochovicku o 72%. Z orné půdy původní výměry 560 ha (na Libochovicku) zůstalo Herbersteinovi pouhých 20%. Tím byla ohrožena ekonomická životaschopnost panství. Herbersteinovi zůstaly dvory Libochovice, Chotěšov a Vrbičany, zámek s archivem, cukrovar, elektrárna, pivovar a semenářská stanice v Libochovicích, pila a mlýn v Budyni, cihelny v Kostelci a Vrbičanech. Jeho záměrem bylo, aby zmenšené panství připadlo nejstaršímu synovi Johannu Friedrichovi. Ten se správy majetku ujal v r. 1921. Byl velkým osobním zklamáním hraběte. Budoucí dědic nezodpovědným způsobem života málem přivedl herbersteinský majetek ke krachu. Navíc se stal československým občanem, jméno si nechal změnit na Jan Bedřich Herberstein. Hospodářskou situaci Johann Josef zachránil. Na podzim roku 1927 vydal „výnos" jímž zbavil marnotratného syna řízení všech statků. R. 1922 založil hrabě Herberstein „Semenářské kultury velkostatku Libochovice" (později Šlechtitelská stanice). Skauting v Libochovicích vznikl v r. 1923.

Lékař, spisovatel a legionář František Langer napsal na dovolené v hotelu Libuše v Libochovicích hru „Periferie". 9. ledna 1926 se v Poplzích narodil Jiří Mikula, budoucí malíř a grafik. Roku 1926 vzniklo sdružení Scéna. Roku 1930 byl v městském parku umístěn pomník Jana Husa, od místního sochaře Karla Zentnera.

V roce 1930 byl zahájen provoz na autobusové lince Libochovice-Praha a v r. 1931 na lince Libochovice-Roudnice. V roce 1932 byl upraven městský park a v něm, na břehu Ohře, byly vybudovány říční a sluneční lázně. 1. května 1932 byla otevřena výletní restaurace Myslivna v „Jägerhausu". 7. listopadu 1932 se v Libochovicích narodil Pavel Mayer, budoucí český astronom. Libochovice měly 599 domů a 2.800 obyvatel. V roce 1934 postavil architekt Freiwald městskou spořitelnu (čp. 47). Roku 1936 sokolové vlastními silami vybudovali při silnici do Duban Tyršův sokolský stadion. Pozemek byl vyvlastněn „demokratickou" první republikou hr. Herbersteinovi. Výkop činil 10.093 krychlových metrů. (Dnes stadion chátrá). Téhož roku byl stržen železný most. Byl změněn tok Ohře – dále od děkanství a zámku. 25. července 1936 v 10 hod. 9 min. počala voda téci v novém řečišti. Vybudován byl nový železobetonový most Jana Evangelisty Purkyně se dvěma pilíři a třemi oblouky o délce 98,6 m. Šířka vozovky činila 5 m, chodníky 1,5 m. Předán byl 2. září 1936. 1. října 1936 ve 14 hod. 15 min. přestala Ohře téci starým řečištěm.

26. září 1937 byla odhalena pamětní deska J. E. Purkyně, byla zhotovena Karlem Babkou. Téhož dne vznikl kmen Junáků volnosti.

Konec první republiky československé symbolizovalo sejmutí sochy presidenta Tomáše Garrigue Masaryka z prostoru náměstí před Černým orlem, poblíže studny „U Rocha". (Na své místo se už nikdy nevrátila).

Za slova o nízkém původu Adolfa Hitlera udal československý občan Jan Bedřich Herberstein (z pomstychtivosti a chamtivosti) svého otce nacistům. Ti zařídili v srpnu roku 1939, aby na velkostatky říšského hraběte Johanna Josefa Herbersteina byla uvalena nucená správa a byl mu zakázán přístup do Libochovic. 1. září 1939 si zažádal Jan Bedřich i jménem svého syna Jana Alexandra o říšské občanství. Po dobu německé okupace výnosy z majetku panství využívala německá, tzv. III. říše.

V roce 1940 nacisté zastavili činnost Junáků – skautů a 13. dubna 1941 zakázali činnost Sokola.

Roku 1941 byly ukončeny bohoslužebné obřady v libochovické synagoze. Dne 2. února 1942 byli téměř všichni Židé z Libochovic vystěhováni do gheta v Terezíně. Přišli o veškerý majetek. Byl prodán ve dražbě. Spoluobčané si zde koupili nacisty ukradené věci a převzali židovské obchody. Do Terezína a Osvětimi bylo deportováno 49 libochovických Židů, kteří se již nevrátili. Výjimkou byla paní Elsa Altmannová, rozená Kochová, kterou před transportem v r. 1942 uchránilo to, že její manžel byl Němec a nenechal se s ní i přes nátlak rozvést. Na frontu ho nacisté poslat nemohli, byl starý a nemocný. Paní Elsa byla transportována do koncentračního tábora mnohem později (po neúspěšném atentátu na Hitlera v létě roku 1944), a také proto, na rozdíl od svých souvěrců, přežila.

Za nacistické okupace působily v Libochovicích odbojové skupiny: „Obrana národa" (od r. 1939), sokolská organisace a komunisté. Velitelem Obrany národa byl lékárník PhMr. Stanislav Rösch. Byl první libochovickou obětí války. 19. listopadu 1940 odpoledne při zatýkání kladenským gestapem spáchal sebevraždu. Popraveno a umučeno bylo 31 členů Obrany národa a sokolů z Libochovic, 25 komunistů z Libochovic a 23 z okolí. 4 další občané Libochovic byli popraveni na podkladě udání. /K většině poprav došlo ve 2. stanném právu. 31. května 1942 byli v Praze popraveni 4 libochovičtí občané a 1. července 1942 (dva dny před ukončením stanného práva) dalších 38, či 39 – po Lidicích nejvíce za jediný den – z malých měst celého protektorátu. Číselně jsou už výše, viz Obrana národa, …/

Na svém rodovém sídle v dalekém Štýrském Hradci dne 25. května 1944 zemřel ve věku devadesáti let Johann Joseph, Reichsgraf von Herberstein und Proskau. 6. června zemřela jeho žena Marie, hraběnka z Galenu.

Zbylí členové Obrany národa, díky mlčení zatčených a konspiraci, přežili vězení. Vedli v Libochovicích ve dnech 4. až 9. května 1945 květnovou revoluci.

V terezínské Malé pevnosti vypukl mezi vězni tyfus. 7. května 1945 byl umožněn vstup Červenému kříži. V Libochovicích se už 7. května konala sbírka léků, mýdla, vařičů, nádobí a potravin pro pomoc. První nákladní auto plné mýdla odjelo za necelou hodinu po zahájení sbírky. Řídil jej Karel Korous, byl to prvý nákladní vůz se zdravotním materiálem, který dorazil až do centra tyfové nákazy v Malé pevnosti. Celkem poslali libochovičtí 8 nákladních aut.

Na základě Benešových dekretů byl Herbersteinům v roce 1945 zabaven majetek. Herbersteinové vlastnili panství libochovické až do roku 1945, tedy 86 let. Dietrichsteinové společně s Herbersteiny byli vlastníky libochovického panství 269 let.

PhMr. Stanislav Rösch byl in memoriam vyznamenán presidentem Dr. Edvardem Benešem Československým válečným křížem 1939 za statečnost před nepřítelem.

V r. 1945 byla obnovena činnost Sokola a organisace Junáků - Skautů.

6. Přehlídka poválečných a poúnorových „úspěchů"

Příslušníci NKVD těsně po příchodu Rudé armády do Libochovic zatkli a odvlekli zdejší vojáky Vlasovovy armády.

Výše zmíněná paní Elsa Altmannová se v létě 1945 vrátila z koncentráku do Libochovic a uviděla svého nevinného manžela s koštětem zametat veřejná prostranství – spolu s kolaboranty a zrádci proto, že byl Němec. Vzala si také koště a začala zametat s nimi. Teprve potom se „revolucionáři" zastyděli a jejího muže propustili.

Jeden libochovický občan choval v židovské synagóze domácí zvířectvo.

Proběhlo úspěšné znárodnění; nejprve majetku Němců – většina souhlasila, potom velkých vlastníků – většina souhlasila, potom firem nad 50 zaměstnanců – většina souhlasila. Potom

došlo na živnostníky a rolníky. Občany první kategorie se stali komunisté – funkcionáři a komunisté – dělníci ze sklárny.

Komunisty vybrané rodiny byly perzekuovány. Jako příklad bezpráví budiž uveden alespoň osud rodiny sedláka Zemana z Křesína. Vedlejším úmyslným účinkem režimu a jeho přisluhovačů bylo zastrašení ostatních.

Na libochovicku působila na začátku 50. let odbojová organisace „Zelená internacionála", která byla, patrně od začátku, kontrolována StB.

Roku 1952 byl Sokol znovu úspěšně zrušen, tentokrát komunisty. Formálně sjednocená tělovýchova a lhostejnost byly základními prvky příčiny zchátrání sokolského stadionu.

Komunisty organisovaná tryzna při příležitosti úmrtí Stalina v roce 1953 probíhala na náměstí. Zde stála velká dřevěná krabice potažená černým suknem. Pikantní je, že po projevech přistupovali ke krabici čelní činitelé města a KSČ a před ní se ukláněli a ještě ze zvyku se pokřižovali. Soudružky a soudruzi krabici v mrazivé noci hlídali.

Přesto i ve školním roce 1953/1954 probíhala ve škole výuka náboženství, ovšem v pátek, po vyučování. Byl to ale nádherný zážitek. Přišel pan děkan P. Václav Lochman a poutavě vyprávěl příběhy ze Starého Zákona a události Novozákonní, používal obrazy. Výborná paní učitelka byla vedením školy donucena po večerech obcházet rodiče svých žáků a vystrašená je žádala, aby odhlásili děti z výuky náboženství, jinak jí ze zaměstnání vyhodí a děti budou mít v budoucnu potíže. Většina rodičů děti odhlásila a výuka náboženství ve škole skončila.

Lidové spotřební družstvo Jednota zabralo a po desítky let devastovalo veškeré obchody živnostníků v Libochovicích a okolí.

Každé neštěstí má svého původce, i v Libochovicích působili udavači. Jelikož se v Čechách nic neutají, dozvěděli se někdy postižení, o koho se jedná. Také to vedlo k velké obecné uzavřenosti a nedůvěře.

Mezi skvosty budování socialismu a JZD lze počítat zřízení chovu prasat téměř v centru města (ve dvoře domu č. 45) s následkem zápachu, množství much a znečištění okolních studní.

V r. 1968 byla obnovena činnost Junáků – Skautů. V r. 1970 byla opět komunisty zlikvidována.

V roce 1968 uspořádali komunisté veřejnou schůzi, kde ukazovali, jak se obrodili. Na námitku jednoho člověka k tomu co napáchali, odpověděl soudruh vzrušeně „my museli, souzi, my museli".

Při výročí srpnové okupace se na lešení opravované věže kostela přes noc objevila černá vlajka. Bezpečnost hledala „pachatele", ale nic nezjistila. Odvážlivec se přiznal až po listopadovém převratu článkem v Libochovických novinách.

Za éry soudruha Gustáva Husáka se v roce 1975 na úřední vývěsce objevila zpráva o plánované demolici synagogy. Proti této kulturní devastaci napsal libochovický občan, pan PhDr. Jiří Svoboda, protestní dopis Ministerstvu kultury ČSR, na který nedostal odpověď. Ústecká židovská obec (vlastník objektu) se o záchranu synagogy nepokusila. Synagoga byla bez řádného schválení památkového ústavu a jakékoliv dokumentace zbořena. Demolice proběhla s vědomím tehdejšího předsedy MNV. Důvodem úmyslného a bezdůvodného zničení byla na straně prvé neúcta režimu k duchovním a kulturním hodnotám. Na straně druhé působil vliv části mlčících spoluobčanů, kteří si „pomohli" na úkor libochovických Židů k majetku. Podstatný díl viny za demolici měli obyvatelé sousedních domů, jimž chátrající synagoga vadila a zabírala pozemek, který byl později využit jako zahrádka domu č. 323. Zápis o demolici neexistuje. Podle pamětníků se tomu událo na podzim roku 1981.

Tristní postoje a názory mnohých libochovických „vzdělanců" a atmosféru doby „normalizace" v Libochovicích ilustrují také Libochovické noviny z let 1968 až 1973. Připomíná ji dodnes mamutí stavba kravína na poli nad hřbitovem, Hazmburk zastiňující. JZD tehdy vítězně ukončilo éru zastaralého chovu dobytka a nastoupilo cestu zemědělské velkovýroby masa. V důsledku „velkých přebytků" a za „pomoci" socialistických zemí potom lidé stáli na maso (na potraviny i na toaletní papír) fronty, či je sháněli „pod pultem".

Okolo roku 1980 ustal pozvolna zvyk pohřebních průvodů, které na okamžik zastavily činnost lidí a připomněly veřejně všem pomíjivost existence na tomto světě. Pohřby se přesunuly do kaple sv. Vavřince na hřbitově, či do síní krematorií větších měst v okolí. Lidé se i takto „přizpůsobili době".

Po převratu v r. 1989 nastaly po padesáti letech takřka normální poměry. Opět se ale projevilo, že se po letech nelze vrátit „do stejné řeky". Občané Libochovic mohli po mnoha letech svobodně volit. Mohli také navrhnout nové, či (lépe) původní, jakékoli „politice" nepoplatné názvy ulic. Nevyužili toho obyvatelé starobylé ulice vedoucí z náměstí směrem na Dubany. Většinově se totiž rozhodli (zčásti z pohnutky „co když se to zase zvrtne", zčásti z lenosti) ponechat v názvu ulice jméno pražského bolševického primátora. Chybou bylo ale

pozdější odstranění pamětní desky z domu, kde se narodil. Odstraněním desky nelze změnit to, co se událo. Zůstává to jen svědectvím minulosti.

O problému chátrání židovského hřbitova diskutovali občané v době existence OF. Nic se nestalo. Neměla zájem obec, stát ani Židovská obec v Praze.

Roku 1993 FNM ČR převedl městu Libochovice bezúplatně objekt Závodní klub Tři lípy (účetní hodnota 198.000 Kč). Městské zastupitelstvo téhož roku schválilo vytvoření společnosti s.r.o. pro provozování objektu a připustilo, že město se stalo menšinovým 20 % podílníkem bez možnosti zasahovat do vývoje. Většinovým vlastníkem se tak administrativním aktem stala firma Pivovar – Hrdina s.r.o. V důsledku špatného hospodaření uvalil v r. 1998 FÚ v Libochovicích zástavní právo na pozemek a stavbu, v r. 2000 dal FÚ nemovitost a pozemky do dražby. V únoru 2000 zastupitelstvem města pověření představitelé odkoupili ve veřejné dražbě objekt Tři lípy za „pouhých" 2.432.000 Kč nazpět do vlastnictví města. (Mezi zastupiteli z r. 2000 byli i schvalovatelé výše zmíněného převodu na s.r.o. z r. 1993). Městský úřad dal v polovině r. 2000 vytisknout dotazník pro občany, „jak dál s objektem Tři lípy?" MÚ získal na rekonstrukci objektu Tři lípy dotaci z OkÚ, ze státního rozpočtu, tj. od daňových poplatníků. Na základě požadavků občanů (neví se kolika) byl v červenci 2000 zřízen u Čs. spořitelny účet, kam mohli občané přispívat na rekonstrukci objektu Tři lípy. K problému se písemně veřejně vyjádřili pouze a odlišně pan starosta Beneš a zastupitel Kalouš. V září byly na kontu od občanů města dva příspěvky, ve výši 1.000 a 2.000 Kč. V r. 2001 zastupitelé uvolnili z rozpočtu města na opravu Tří lip 3 milióny. Dalších 5 miliónů činila dotace z Ministerstva pro místní rozvoj, tj. opět od daňových poplatníků.

Sokol se musel domáhat svých jasných vlastnických práv (např. budovy Sokolovny) soudní cestou. Bylo toho dosaženo až v letech 1996 až 1999. Poslední uživatel budovy Sokolovny v době předávání majetku Sokolu nechal odvézt 3 nové kotle (z r. 1996) – prý do opravny, neznámo kam.

Na počátku roku 2000 odcizil neznámý pachatel ze hřbitova urnu s popelem nacisty popravených libochovických občanů. (Patrně za účelem zpeněžení kovu – „peníze nesmrdí").

7. Poválečné zajímavosti a příznivé postřehy

22. prosince 1949 byla elektrifikována vesnice Horka.

V neradostných padesátých létech i potom velmi příznivě působili na občany města pan děkan P. Václav Lochman a velmi obětavá a oblíbená lékařka paní MUDr. Anna Neubauerová.

Řada lidí si ale i v době komunistické diktatury „zachovala páteř". Jako výrazný příklad je třeba alespoň připomenout „tichou" občanskou statečnost věřící rodiny Česalovy (z Komenského ulice) a p. učitele Chrousta. Jejich životní postoje spoluobčany příznivě ovlivnily.

24. prosince 1953 postavil si Antonín Glanc první televizní přijímač v Libochovicích.

Roku 1957 bylo navázáno na místní ochotnické tradice, začalo se pořádat „Libochovické divadelní léto".

V roce 1968 a znovu na konci roku 1989 byla obnovena činnost Junáků - Skautů. 25. října 1990 byl znovu obnoven Sokol.

V 80. letech (po tragické smrti vojáka za bouřky po pádu zdi na Hazmburku) státní orgány zakázaly přístup na hrad. Bylo dokonce uvažováno o demolici dominanty dolního Poohří. V srpnu roku 1986 se ale začala historie pozdější T. O. Bílý zajíc. Členové se zavázali pracovat s dětmi a pro děti v rámci ochrany přírody. Tato skupina stála v roce 1987 u zrodu záchrany zříceniny hradu Hazmburku.

22. února 1992 byla na radnici v Libochovicích založena Purkyňova nadace s cílem záchrany nejvíce ohrožených památek v okolí.

V samotných Libochovicích v roce 2001 žilo 3.117 osob (1.789 mužů, 1.905 žen). Průměrný věk činil cca 38 roků. Počet narozených 25, zemřelých (mimo Domov Důchodců) 15, v Domově Důchodců 22. V první třídě ZŠ bylo 45 žáků.

Roku 2002 vzniklo občanské sdružení „Společnost pro obnovu židovského hřbitova v Libochovicích" a zahájilo práce na zachování této památky. Nyní je už oprava dokončena.

V září 2007 byl, po pečlivé sedmiměsíční rekonstrukci, znovu otevřen Purkyňův most přes Ohři. Náklady na opravu činily 32,5 milionu Kč. Je radostné, že modernizovaný most je krásnější, než původní, který sloužil 70 let.

Každý svým dílem, slovy i činy ovlivňuje své okolí a vkládá tak svůj otisk tomuto světu. Kéž je čtenář shovívavý k jistě subjektivnímu a omezenému obsahu tohoto spisku.

8. Podklady

[1] Čapek, J.: Dějepisný místopis města Libochovic nad Ohří. Roudnice, 1878, 175 s.

[2] Denis, A. (Vančura, J.): Konec samostatnosti české. Díl II. Šolc a Šimáček s.r.o. Praha, 1893, 624 s.

[4] Janáček, J.: Doba předbělohorská, 1526-1547. Academia, Praha 1984.

[5] Janáček, J.: Rudolf II. a jeho doba. Svoboda, Praha 1987.

[6] Janda, A: Paměti osady Vrbičany. 1924, 71 s.

[7] Kaubek, A.: Děje města Libochovic nad Ohří. Litoměřice 1874, 407 s.

[8] Koblasa, P.: Vývoj libochovického panství od 17. století. Rodopisná revue 4/2008

[9] Kolektiv autorů: Libochovice, rodiště Jana Evangelisty Purkyně. Měst.NV Libochovice, 1960. 107 s.

[10] Kolektiv autorů.: Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Svoboda Praha, 1984.

[11] Korous, K.: K temnotám v české historii. Soukromý tisk, 2007, 38 s. 2. vydání - 2013 na: http://librinostri.catholica.cz/download/Temnoty2013-z.pdf

[12] Kubíček, P.: Jan Evangelista Purkyně. In: Tempus Medicorum 7/8-1999.

[13] Mrázek, L.: Město Libochovice v boji proti okupantům 1939 – 1945. ČSPB Litoměřice, 1988, 64 s.

[14] Libochovické noviny, soubor z let 1968 až 1973.

[15] Libochovické noviny 1998 až 2001.

[16] Libochovice, město Jana Ev. Purkyně. Spisek ke 400. výročí povýšení na město. Neznámý autor a vydavatel, 1960. 8s.

[17] Mašek, P: MODRÁ KREV. Minulost a přítomnost šlechtických rodů v českých zemích. Mladá fronta, Praha, 1992.

[18] Osobní vzpomínky pamětníků.

[19] Pekař, J.: Omyly a nebezpečí pozemkové reformy. Praha 1923.

[20] Purkyně, J. E.: Vzpomínky na mládí prožité v Libochovicích. Měst.NV Libochovice, 1969, 53 s.

[21] Roubík, F.: Český rok 1848. Nakl. Kuncíř, Praha 1948.

[22] Skála ze Zhoře, P. (Janáček, J.): Historie česká. Praha 1984, 450 s.

[23] Špecingr, O.: Herbersteinové a ti druzí. Libochovické noviny 2003.

[24] Zentner, J.:
Židé v Libochovicích a jejich odkaz dnešku.
Středoškolská odborná činnost, Gymnázium Roudnice n. L. 2002/2003. 72s.

[25] Engler, V.: Rekonstrukce mostu přes Ohři v Libochovicích. Prosinec 2007.
https://www.asb-portal.cz/stavebnictvi/inzenyrske-stavby/doprava/rekonstrukce-mostu-pres-ohri-v libochovicich

OBSAH

1. Hrad Klep, vznik Libochovic a páni ze Zajíce s. 2

2. Libochovicko v držbě pánů z Lobkovic, Královské komory císaře Rudolfa II., Sigmunda Báthoryho a pánů ze Šternberka s. 7

3. Libochovicko za pánů z Dietrichsteina s. 12

4. Herbersteinové a Libochovice do roku 1918 s. 19

5. Libochovice za první a druhé republiky a za protektorátu Böhmen und Mähren s. 24

6. Přehlídka poválečných a poúnorových „úspěchů“ s. 27

7. Poválečné zajímavosti a příznivé postřehy s. 30

8. Podklady s. 32

5. doplněné vydání – březen, LP 2020
Jazyková korekce: Bc. Anna Hrachovcová
1. vydání: červen, 2001
2. doplněné vydání – březen, 2002
3. doplněné vydání – březen, 2004
4. doplněné vydání – březen, 2015
Vydáno vlastním nákladem a v omezeném počtu výtisků s osobním věnováním

© Ing. Karel Korous, CSc.